

Demokracja w Unii Europejskiej

Unia Europejska to pierwsza na świecie demokracja ponadnarodowa. Każdy obywatel UE ma prawo głosu w sprawie przepisów, które dotyczą ponad 500 mln ludzi we wszystkich państwach członkowskich. Podstawowe karty, traktaty i prawa UE są zgodne z art. 21 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, który stanowi, że „Każdy człowiek ma prawo do uczestniczenia w rządzeniu swym krajem...” i po raz pierwszy w historii światowej zasada ta ma zastosowanie na szczeblu ponadnarodowym. Obywatele UE mogą skorzystać z szeregu możliwości, aby zabrać głos: przez udział w głosowaniu lub jako kandydat do Parlamentu UE, bądź też bardziej bezpośrednio w drodze petycji (skierowanej do Parlamentu) czy inicjatywy (skierowanej do Komisji).

Zaangażowanie w proces podejmowania decyzji w UE nabrało szczególnego znaczenia. Decyzje podejmowane na szczeblu unijnym mają bowiem duży wpływ na nasze życie na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym. Przyjmujemy w UE ustalenia w takich kwestiach jak umowy o wolnym handlu z innymi państwami, sposoby zachowania zasobów morskich czy zasady stosowane w celu zapewnienia swobodnej i sprawiedliwej konkurencji. Są to kwestie, w których UE – na podstawie Traktatów – posiada wyłączne kompetencje. Istnieje również szereg innych obszarów, które UE może regulować i w których dzieli kompetencje z państwami członkowskimi. Do takich obszarów należy np. spójność społeczna, środowisko, ochrona konsumentów, energia, transport i zdrowie publiczne.

UE jako nowoczesna demokracja przedstawicielska ma rozbudowany system kompetencji dzielonych i wyspecjalizowanych instytucji. Obywatelom UE nie zawsze jest łatwo zidentyfikować i wpłynąć na proces podejmowania decyzji w odpowiednim momencie i przy pomocy najbardziej odpowiedniego instrumentu. Dlatego tak istotne jest zapoznanie się z różnymi mechanizmami, przy pomocy których każdy obywatel uczestniczy w wyborze członków instytucji i innych podmiotów, którym powierzane są zadania w zakresie podejmowania decyzji na skalę UE.

TWÓJ GŁOS W EUROPIE

Udział w wyborach

Obywatele UE mają prawo do:

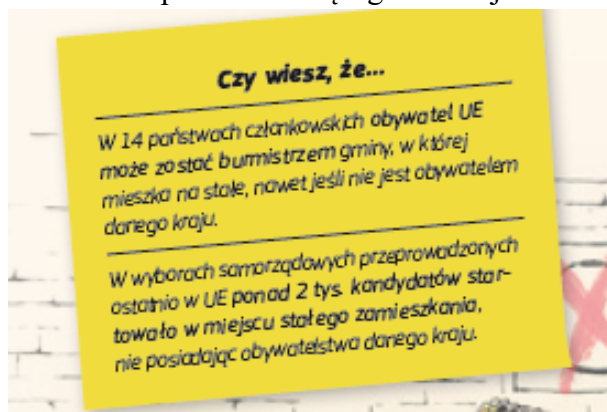
- głosowania i kandydowania w wyborach do Parlamentu Europejskiego w dowolnym państwie członkowskim, w którym mieszkają na stałe, na takich samych warunkach jak obywatele danego kraju;
- głosowania i kandydowania w wyborach samorządowych w dowolnym państwie członkowskim, w którym mieszkają na stałe, na takich samych warunkach jak obywatele danego kraju.

Warto wspomnieć także o wyborach do parlamentów krajowych, gdyż mają one istotne znaczenie dla procesu podejmowania decyzji w UE ze względu na wpływ na skład rządu państwa (a w wielu przypadkach także na wybór głowy państwa). W przypadku wielu krajów szef rządu krajowego wchodzi w skład Rady Europejskiej – jednej z najważniejszych instytucji UE.

Najbardziej bezpośrednim i skutecznym środkiem wywierania wpływu na przez społeczeństwo na szczeblu unijnym są wybory do Parlamentu Europejskiego. Wynika to z tego, że z biegiem lat uprawnienia PE w ramach procesu legislacyjnego w UE zostały znacznie umocnione i obecnie w wielu dziedzinach dorównują uprawnieniom Rady Unii Europejskiej (złożonej z rządów państw członkowskich). Członkowie Parlamentu Europejskiego reprezentując ponad 500 mln obywateli UE, podejmują decyzje w takich obszarach jak opłaty za korzystanie z telefonu komórkowego, nadzór nad bankami i ochrona danych osobowych. Wybory do Parlamentu Europejskiego będą teraz jeszcze bardziej demokratyczne, ponieważ Komisja Europejska zaleciła, aby partie europejskie przedstawiały swoich kandydatów na stanowisko przewodniczącego Komisji.

DAVID KANDYDUJE W WYBORACH

David od wielu lat mieszka w portugalskiej miejscowości Vila. Jest w dobrych stosunkach z mieszkańcami i orientuje się w lokalnych problemach. Zbliżają się wybory do władz samorządowych. Jedną z partii chce, aby David kandydował z jej listy. David też chciałby zostać radnym – uważa, że mógłby w ten sposób odwdziżyć się mieszkańcom za zyczliwość, z jaką go przyjęli. Martwi się jednak, że nie jest obywatelem Portugalii. Jak wielu mieszkańców Vila, David jest Brytyjczykiem. Na szczęście, jako obywatelowi UE mieszkającemu na stałe w Vila, przysługuje mu prawo kandydowania w wyborach samorządowych.

Należy zauważyć, że wybory bezpośrednie do parlamentów krajowych i Parlamentu Europejskiego powodują szereg skutków pośrednich, jak np. uczestniczenie przez rządy krajowe i Parlament Europejski w powoływaniu Komisji Europejskiej. Jest to organ wykonawczy UE odpowiedzialny za opracowywanie propozycji prawodawstwa, wdrażanie decyzji i prowadzenie bieżącej

**Punkt Informacji Europejskiej
EUROPE DIRECT - POZNAŃ**

działalności. Decyzje podejmowane przez Europejczyków podczas wyborów mają wpływ nawet na skład innych organów i agencji unijnych, w tym sądów, Rzecznika Praw Obywatelskich oraz organu doradczego – Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego (EKES).

Prawo do zabierania głosu w debacie publicznej

Obywatele UE mają prawo do:

- wyrażania opinii na temat planowanych przepisów UE;
- występowania z europejską inicjatywą obywatelską, czyli wezwania Komisji Europejskiej do opracowania przepisów dotyczących konkretnej dziedziny, w której posiada ona kompetencje, np. środowiska, rolnictwa, transportu, zdrowia publicznego;
- wniesienia petycji do Parlamentu Europejskiego i Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich, jeżeli chcą złożyć skargę w sprawie związanej z UE.

SARAH ZABIERA GŁOS

Sarah jest obywatelką Wielkiej Brytanii. Przeprowadziła się do Francji, ale nadal na bieżąco śledziła wydarzenia na Wyspach i głosowała w tamtejszych wyborach. Jednak po piętnastu latach pobytu we Francji straciła prawo do głosowania w swoim kraju pochodzenia. Sarah nie mogła się z tym pogodzić. Dlaczego miałaby stracić prawo do głosowania w Wielkiej Brytanii tylko z tego powodu, że skorzystała z prawa do swobodnego przemieszczania się w UE? Postanowiła złożyć w tej sprawie petycję do Parlamentu Europejskiego. Napisała też pismo do Komisji Europejskiej. Komisja zajęła się tą sprawą (która dotyczy nie tylko obywateli Wielkiej Brytanii, ale również Malty, Irlandii, Danii i Cypru) i wydała wytyczne, w których zaproponowała, co mogą zrobić obywatele UE, aby zachować prawo do głosowania w swoim kraju pochodzenia.

Coraz częściej stosowaną formą kontaktu Unii Europejskiej ze społeczeństwem UE są dialogi obywatelskie. W trakcie tego rodzaju debat obywatele mogą dyskutować z komisarzami UE, członkami Parlamentu Europejskiego i politykami działającymi na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym.

Europejska inicjatywa ustawodawcza

Europejska inicjatywa obywatelska umożliwia **milionowi obywateli UE** bezpośrednie uczestnictwo w kształtowaniu polityki UE poprzez **zwrócenie się do Komisji Europejskiej o przedłożenie wniosku legislacyjnego**. Europejska inicjatywa obywatelska określana była mianem „największej innowacji w demokracji ponadnarodowej” od czasów wprowadzenia wyborów bezpośrednich do Parlamentu Europejskiego ponad 35 lat temu.

Europejska inicjatywa obywatelska umożliwia **wezwanie Komisji Europejskiej do zaproponowania przepisów unijnych** w kwestiach, w których UE posiada kompetencje do stanowienia prawa. Aby podjąć inicjatywę obywatelską, obywatele muszą utworzyć komitet

obywatelski złożony co najmniej z siedmiu obywateli UE, zamieszkałych co najmniej w siedmiu różnych państwach członkowskich. Aby inicjatywa obywatelska została politycznie rozważona przez Komisję UE, musi zyskać w ciągu roku od zarejestrowania poparcie co najmniej miliona obywateli UE z co najmniej siedmiu spośród 28 państw członkowskich. Aby udzielić wsparcia danej inicjatywie, obywatele muszą wypełnić specjalny formularz deklaracji poparcia dostarczony przez organizatorów w formie elektronicznej lub papierowej. Członkowie komitetu obywatelskiego muszą być obywatelami UE.

Kiedy inicjatywa obywatelska zdobędzie milion deklaracji poparcia, wówczas analizuje ją Komisja Europejska. W terminie 3 miesięcy od chwili otrzymania inicjatywy przedstawiciele Komisji **spotkają się z organizatorami**, dając im możliwość szczegółowego wyjaśnienia kwestii, jakie podejmuje inicjatywa. Organizatorzy mają też możliwości zaprezentowania inicjatywy podczas **wysłuchania publicznego** zorganizowanego w Parlamencie Europejskim. Następnie Komisja przedstawia oficjalną odpowiedź, w której wyjaśnia, jakie **działania zaproponuje w reakcji** na inicjatywę obywatelską, jeśli zdecyduje się podjąć jakieś działania, jak również **powody** ich podjęcia lub niepodjęcia. Odpowiedź ta, która będzie mieć postać komunikatu, zostanie formalnie przyjęta przez kolegium komisarzy i opublikowana we wszystkich językach urzędowych UE.

Komisja nie ma obowiązku wystąpienia z wnioskiem ustawodawczym w odpowiedzi na inicjatywę obywatelską. Jeżeli Komisja zdecyduje się przedstawić taki wniosek, rozpocznie się proces legislacyjny: wniosek zostanie przedłożony ustawodawcy (zasadniczo jest to Parlament Europejski i Rada UE, a w niektórych przypadkach tylko Rada). Jeśli ustawodawca go przyjmie, przepisy zaczną obowiązywać.

Inicjatywę europejską można podjąć w dowolnej dziedzinie, w której Komisja uprawniona jest do przedstawiania wniosków ustawodawczych, na przykład w dziedzinie środowiska, rolnictwa, transportu, zdrowia publicznego lub handlu międzynarodowego.

Przepisy proceduralne dotyczące europejskiej inicjatywy obywatelskiej określono w rozporządzeniu UE przyjętym przez Parlament Europejski i Radę w lutym 2011 r.

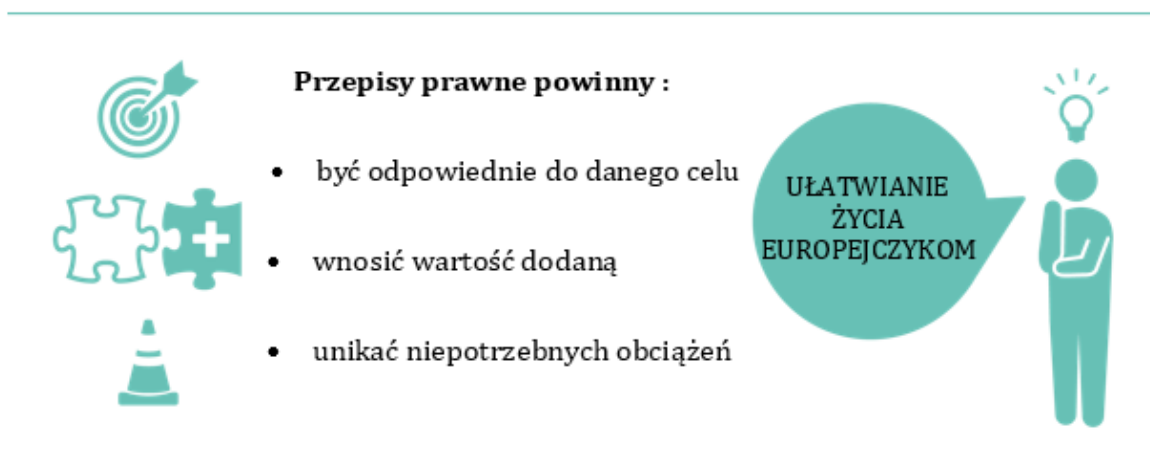
Więcej o Europejskiej Inicjatywie Obywatelskiej: <http://ec.europa.eu/citizens-initiative>

ZMIANY DEMOKRATYCZNE W UNII EUROPEJSKIEJ

Przewodniczący Komisji Europejskiej - Jean-Claude Juncker od początku kadencji zapowiadał podniesienie jakości kształtowania unijnej polityki i uregulowań prawnych, aby

zagwarantować, że przepisy UE będą lepiej służyć obywatelom, na których mają wpływ. Europejczycy mają prawo wiedzieć, z kim – w ramach procesu ustawodawczego – spotykają się komisarze, posłowie do Parlamentu Europejskiego i przedstawiciele Rady. Przewodniczący Jean-Claude Juncker powiedział: *Moim celem jest Unia Europejska większa i odważniejsza w odniesieniu do istotnych kwestii, a w kwestiach mniejszej wagi – mniejsza i skromniej działająca.*

Proces lepszego stanowienia prawa koordynuje pierwszy wiceprzewodniczący Komisji Europejskiej Frans Timmermans. Komisja dba, by każdy wniosek ustawodawczy był zgodny z zasadami :

- pomocniczości (polega ona na tym, że UE nie interweniuje w sprawach, które mogą zostać skutecznie rozwiązane na szczeblu krajowym czy regionalnym) oraz
- proporcjonalności (polega ona na tym, że działanie UE nie może wykraczać poza to, co jest konieczne do osiągnięcia założonych celów).

M.in. na tych dwóch zasadach opiera się działanie Komisji Europejskiej.

Lepsze stanowienie prawa oznacza sposób działania zapewniający: przejrzystość w ramach całego procesu, oparcie polityki i stanowienia prawa na dowodach, włączenie w niego obywateli i zainteresowanych stron.

Komisja planuje działania i ocenia ich przewidywane i rzeczywiste skutki na każdym etapie podejmowania decyzji.

Działania Komisji w zakresie lepszego stanowienia prawa

Lepsze przygotowanie przepisów

- Komisja zaprasza zainteresowane strony i obywateli do wzięcia udziału w procesie kształtowania prawa.

Udoskonalenie procesu konsultacji

- Obecnie obowiązującym prawodawstwem UE zarządza się w sposób bardziej aktywny, tak aby uniknąć nadmiernych obciążeń dla osób lub organizacji, które przestrzegają określonych w nim wymogów. Obowiązujące przepisy UE są poddawane przeglądowi i upraszczane

Unijne przepisy adekwatne do potrzeb

- Trzy instytucje UE prowadzą ze sobą ściślejszą współpracę. W kwietniu 2016 r. podpisano porozumienie między Komisją, Parlamentem i Radą w celu poprawy jakości stanowienia prawa.

Zaciesnienie współpracy

- Komisja powołała Radę ds. Kontroli Regulacyjnej, aby wzmocnić kontrolę jakości swoich ocen skutków i ewaluacji.

Źródła:

Czy wiesz, że ... 10 praw, które przysługują obywatelom UE, Komisja Europejska, Bruksela 2014

Europejski paszport aktywnego obywatelstwa, Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny, Bruksela 2015

https://ec.europa.eu/commission/priorities/democratic-change/better-regulation_pl

<http://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/welcome?lg=pl>

https://ec.europa.eu/commission/priorities/democratic-change_pl

BIULETYN 8/2017

**Punkt Informacji Europejskiej
EUROPE DIRECT - POZNAŃ**

Przygotował:

Punkt Informacji Europejskiej

Europe Direct – Poznań

przy Wielkopolskiej Izbie Rzemieślniczej w Poznaniu

al. Niepodległości 2, 61-874 Poznań

tel. 61 8521670

e-mail: europedirect-poznan@irpoznan.com.pl, www.europe-direct.poznan.pl

Projekt współfinansowany ze środków Komisji Europejskiej

